

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 26. marcija 1879.

Obseg: Razpis pl. Schneid-Treuenfeldovega darila s 5 cekini. — Kaj je zbornica poslancev na Dunaji sklenila o predru-
gačenji zemljiškega davka. — Gospodarske novice. — Gospodarske skušnje. — Zborovanje močvirskega odbora
22. dne t. m. — Zur Reform des Gymnasiums als einer Universalschule. — Različnost živeža v raznih krajih
svetá. (Dalje.) — „Matice Slovenske“ občni zbor v Ljubljani 12. marca 1879. (Konec.) — Mnogovrstne novice.
— Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Razpis *)

pl. Schneid-Treuenfeldovega darila s 5 cekini
za najbolji spis, ki na kratko razklada:

Glavna vodila,

*kako naj kmetovalec, ki ima le majhno posestvo in nima
velicega premoženja, gospodari gledé posebno na obdelo-
vanje polja in senošet, na sadje- in oziroma vinorejo, ži-
vinorejo, čebelorejo, gozdorejo in morebiti še na druge
razdelke kmetijstva, da bode kmetijo svojo na bolji stan
pripravil in si ime umnega gospodarja pridobil.*

Temu razpisu pridaja podpisani odbor sledeča po-
jasnila:

Naši kmetski gospodarji ne beró radi debelih knjig;
to je obče znano. Njim se mora vse le na kratko po-
vedati, potem radi beró. Ker pa so večidel bistre glave,
more jim koristiti tudi na kratko povedan poduk.

„Al toliko gradiva, kakor ga razpis obsega,
se ne dá s par tiskanima poloma obdelati“, se nam
utegne ugovarjati. To je res iz drugega ozira, a ne
iz tega, ki ga pričujoči razpis pred očmi ima. Tù gre
le za glavna vodila umnega gospodarstva; tù gre le
za poduk kmetovalca, ki nima znanstva v fiziki, ke-
miji itd.; tù gre za gospodarja, ki nima premoženja,
da bi si omislil dražih strojev (mašin) itd., zato poduk
v tem spisu ne sme dalje segati kakor le tako daleč,
da ga navadni pametni kmet razumeti more in da on
tudi to storiti in izpeljati more, kar mu poduk sve-
tuje. Na kratko rečeno: pisatelj naj ima pred očmi
našega slovenskega kmeta.

„Glavna vodila umnega kmetovanja“ malemu kme-
tovalcu naj se dadó v obliki zapoved, in sicer tako,
da zapoved se vselej s kratko besedo naprej postavi,
potem pa vselej dostavi kratka motivacija, zakaj
ima to ali uno tako biti. „Novice“ so uže večkrat pod-
uke v kmetijstvu, gozdarstvu itd. prinesle v obliki
zapoved.

Beseda sama v spisu naj je domača, lahko umevna
slovenščina. Spis teh „vodil“ sme obseči k večjemu 4
tiskane pôle.

*) Sl. vredništva slovenskih časnikov se vljudno prosijo,
ponatisniti ta razpis.

Čas, do katerega naj se spisi izročijo podpisa-
nemu odboru, je odmerjen do 1. avgusta t. l.

Gosp. pisatelji naj s kako prislovico pošljejo spis
odboru, svoje pravo ime pa priložijo v zapečatenem
zavitku, ki se bode odpečatilo še le po razsodbi.

Za najbolje delo spoznani spis se bode natisnil v
„Novicah“, potem pa ponatisnil v več sto posebnih
iztiskih in brezplačno po deželi kmetom razposlal v
drobni knjižici.

Pisatelj, kdor prejme darilo blagega gosp. viteza
Schneid-Treuenfeldskega, doseže s tem še posebno za-
slugo, da je koristil domovini.

Glavni odbor družbe kmetijske kranjske
v Ljubljani 19. marcija 1879.

Kaj je zbornica poslancev na Dunaji sklenila
o predruagačenji zemljiškega davka.

Zbornica poslancev je 24. in 25. dne svečana ob-
ravnavala vladno novinko (novelo), po katerih se ima
v nekaterih razdelkih predruagačiti postava o uravnavi
zemljiškega davka od leta 1869., to je, tisto novinko,
zoper katero so „Novice“ lanskega leta mnogokrat
svoj glas povzdignile zato, ker vcenitev zemljišč skor
zgolj le poklada v roke cesarskim uradnikom. Mi-
nisterstvo zagovarja, kakor je bralcem našega lista
znano, to novinko s tem, da trdi, da se je izvršitev
postave od leta 1869. zavlekla zato, ker so dotične
komisije prenemarne bile o svojem delovanji in je tedaj
treba vcenitev zemljišč vladnim poročevalcem (referen-
tom) izročiti.

Res je, da 24. maja letos bode 10 let preteklo,
kar je bila nova postava za uravnanje zemljiškega
davka razglašena, pa ne izvršena, čeravno je delovanje
10 dolgih let in pa 22 milijonov goldinarjev stroškov
požrlo. To, kar se je dozda pregrešilo, misli vlada s
to novinko prihraniti na času in na stroških, in delo po
novem načinu tako pospešiti, da bode koncem l. 1880.
toliko gotovo, da se bo mogla vsaj začasna razdelitev
zemljiškega davka koncem leta 1880. pričeti.

Res čudno je pri nas v Avstriji, kako vse po pol-
ževo naprej leze. Na Pruskem so bili z enakim de-
lom v 3 letih gotovi in le s četrtim delom stroškov. Mi
sicer ne preziramo in nikoli nismo prezrli, da je prava
in pravična uravnava zemljiškega davka jako težavno

delo, al tudi to nam je znano, da slabost bivšega ministerstva, ki je toliko odvisno bilo od različnih strank v zbornici poslancev, je navedene zavleke krivo; tako se je zgodilo, da je poljskim poslancem v državnem zboru obveljalo, da se ni uže v poprejšnjem državnem zboru rešila vladna predloga. In zakaj se je odložila? zato, ker so Poljaki, zelo muhasti podporniki bivšega ministerstva, pritiskali na-nj, da je predlogo novinke pred shodom prvih delegacij odložilo, kakor so tudi letos vendar brez uspeha, mnogo ovir delali. Če se na sebičnost gleda, se Poljakom ne more to za zelo vzeti, ker v Galiciji je še 1 milijon in 229.363 oralov zemlje, od katerih posestniki zdaj nič davka ne plačujejo.

Naj povemo našim bralcem na kratko, kako je obravnavana imejovane novinke tekla v zbornici poslancev 24. in 25. dne u. m.

Odbor zbornice poslancev je predlagal, da se vcenitev zemljišč ima od cesarskega poročevalca (uradnika) s privzetim vsaj enim udom okrajne cenilne komisije vršiti; izid te vcenitve pa naj se potem predloži deželni komisiji v pretres z nalogo, da vcenitev mora do 31. oktobra 1880. l. gotova biti.

Zbornica poslancev je pa letos dne 25. svečana zavrgla vladno predlogo pa tudi odborov predlog in sprejela predlog poslanca Walterskirchen-a na to se glaseči, da se ima vcenitev o prvotnem načinu postaviti od leta 1869. izvršiti, le s tem razločkom, da ima cesarski poročevalec pravico vcenitev sam izvršiti takrat, ko bi se okrajna cenilna komisija ne vdeležila vcenitve; — koncem letošnjega leta ima finančni minister tiste okraje naznaniti, o katerih so vcenilna dela tako dognana, da morejo do meseca oktobra 1880. leta izgotovljena biti; v teh okrajih se ima vcenitev tako vršiti kakor do sedaj, v vseh drugih pa od leta 1880. naprej samo po cesarskih poročevalcih.

Tako stoji zdaj ta reč.

Gospodarske novice.

* *Olje surovega masla (Butteröl)* je bilo iz Holandskega v zadnji pariški svetovni razložbi razstavljeno. To lepo olje, rumeno kot zlató in okusno kakor najbolje surovo maslo (puter), je čisto nov izdelek iz mleka, katerega naprava je sedaj še skrivnost. Holandci, ki slovijo kot živinorejci, mnogo tega olja v Batavijo v vzhodno Indijo prodajajo, kjer ga rabijo kot frišno surovo maslo, katero je ondi silno drago (funt velja 126 gold.) zato, ker dežela ne dopušča reje goved, ondašnja domača krava (zebu) pa se ne dá molzti.

* *Ljudsko veselico v Lincu* napravijo zopet letos v jeseni, ki bode, kakor druga leta, združena s kmetijsko razstavo.

* *Da bi z dimom ubranili v Tirolih na polji in vrtih slano*, razglasa družba kmetijska tirolska poziv občinam, katerim podaja načrt, kako napravljati velik dim s požiganjem protja in druge šare, katero se, kadar se je slane bati, po polnoči začne in nadaljuje vsaj še eno uro po solnčnem izhodu. Odbor tirolske kmetijske družbe v tem oklicu pravi, da se bliža čas, ko utegne slana cvetje sadja in mlade sadike posmoditi, in da edina pomoč proti tej nevarnosti je, če vse občine enega kraja skupaj in po umnem načrtu zakurijo ognja in napravijo dim, ki se vleže čez vrte in polje in slano ubranjuje.

* *Na Štajarskem se je osnovala nova družba za izrejevanje domače perutnine.* 2. dne t. m. je bil v

Gradcu prvi zbor prijateljev domače perutnine, kateremu je predsedoval baron Makso Washington, predsednik družbe kmetijske štajarske. V daljem, z veliko pohvalo sprejetem govoru je kazal veliko važnost perutnine v kmetijstvu, posebno za Štajarsko, katere kapuni že davno slovijo po širnem svetu; sklenil je svoj govor z besedami rajncega nadvojvode Ivana, ki je pri neki priliki, ko je šlo za poskušnjo kitajskih kokoši, rekel: „V kmetijstvu ni nobena reč premalenkostna, da ne bi utegnili donášati dobička“.

* *Semenišče grofa H. Attemsa v Šent-Petru pri Gradcu* (gräfl. H. Attems'sche Samenkultur-Station zu St. Peter bei Graz) si je tako dobro ime pridobilo, da se hvala tega semenišča nabaja v vseh kmetijskih časnikih. Tu se dobivajo žlahna sadna drevesa, razna žita, detelje in trave, zelenjad in sočivje, krompir, pesa itd., tudi cvetlice in sploh kar kdo hoče. Grof Attems je to semenišče napravil posebno iz tega namena, da bi odvrnil kupčijo s tujimi deželami. Poseben po svetu razposlani cenik kaže, kaj vse se tukaj dobiva in po čim.

Gospodarske skušnje.

* *Kako spoznati, da je kis (jesih) z žvepleno kislino pokvarjen?* Dovolj znano je, da se dosti takega jesiha dandanes prodaja, ki ga goljufni trgovci z žvepleno kislino (hudičevim oljem) mešajo, da je bolj kisló. Če je gospodinji sumljivo, da je jesiha s to kislino okisan, naj ga nekoliko vlije v majhno skledico, mu dodá kos sladkorja (cukra) in naj skledico potem na ognjišče pristavi k žrjavici toliko časa, da jesiha izpuhti. Ko je jesiha izpuhtel in je v skledici ostal črnkast cukrer, je to gotovo znamenje, da je jesiha z žvepleno kislino pokvarjen.

Zborovanje močvirskega odbora

v Ljubljani 22. dne t. m.

Kakor so zadnje „Novice“ naznanile, je odbor za obdelovanje ljubljanskega močvirja v soboto 22. dne t. m. imel svoj občni zbor.

Pričujoči v seji so bili: župan ljubljanski gosp. Lašan in gosp. Franc Kotnik iz Vrhnike kot zastopnika velikega posetva, — gosp. Franjo Potočnik kot zastopnik deželnega odbora, — gospoda P. Lasnik in Jakob Tomec kot zastopnika ljubljanskega mesta, gospodje: dr. Poklukar iz Ljubljane, Mart. Peruzzi iz Lipe, Franc Babnik iz Bizavika, Martin Bavdek iz Udmata, Janez Borštnik iz Dravelj, Janez Gama iz Ižke Loke, Janez Jurček iz Blatne Brezovice, Andrej Knez iz Viča, Valentin Korec iz Sinje Gorice, Franc Petrič iz Loga, Matija Remškar iz Brezovice in Janez Šenk iz Studenca: vsi kot zastopniki občin. Kot povabljen gost udeležil se je seje tudi gospod deželni glavar dr. vitez Kaltenegger.

Predsedoval je zboru predsednika namestnik gosp. Martin Peruzzi, zapisnikar pa je bil odbornik gosp. Jakob Tomec, magistratni komisar.

Debate so se vršile mirno, vendar sem ter tje živahno; videlo se je, da je odbora resna volja, delati na korist našemu močvirju. Ker so 1., 2. in 3. točka dnevnega reda v taki zvezi, da se ena brez druge rešiti ne dá, se je po predlogu gosp. Potočnika in gosp. dr. Poklukarja splošna obravnavala o vseh 3 prvih točkah s tem začela, da je g. Potočnik „nasvèt za poziv izvedencev v predposvetovanje, kako naj bi